Strategi for forebygging av voldelig ekstremisme, hatkriminalitet og polarisering i Agder

Med vedlagt tiltaksmeny

2019 – 2025

Uthavner

FORORD

Sørlandet har alltid tatt i mot fremmede som kom over havet. I seilskutetiden var Uthavnene som en «kulturell smeltedigel» å regne. Sjøfarere fra fjerne himmelstrøk med eksotiske kulturer og språk samt spennende mattradisjoner, ble møtt av lokalbefolkningen på tettstedene ved havgapet. Den unike kulturarven ved uthavnene arbeider det nye Agderfylket med å få anerkjent på UNESCO sin verdensarvliste.

Et eksempel er Lindesnes Fyrmuseum som er i dag en viktig formidler av de kulturmøtene som skjedde i Uthavnene som har paralleller til kulturmøter vi står overfor i dag. Et fyrtårn er som et landemerke som er bygget på et solid fundament som hjelper «å vise vei», Lindesnes er et av landets tusenårssted og et grenseløst møtested der kulturhistorien møter samtidens mennesker og utfordringer. Der lokale, regionale og internasjonale perspektiver tas i bruk for å opplyse, bevege, inspirere, og invitere til dialog og refleksjon. Målsetning for deres prosjekter er å bidra til økt forståelse, interesse og respekt for flyktninger og innvandrere som har blitt våre naboer og kommet med kunnskap og stolthet over egen kultur. (Ref. Stiftelsen Lindesnes fyrmuseum v/ Siri Mathisen).

De mange flerkulturelle aktivitetene på Lindesnes Fyrmuseum er et godt eksempel på prosjekter som inspirerer til etterfølgelse. Det er i sterk kontrast til fremveksten av fremmedfiendtlighet og polarisering i Europa. Sørlandet har gode tradisjoner gjennom uthavnene å ønske de som kom over havet velkommen.

Inspirasjonen i dette arbeidet er sterkt sammenfallende med intensjonen med strategiplanen. Planen er et resultat av et unikt samarbeid og regional oppslutning på tvers av organisasjonstilhørighet og kommunegrenser i Agder. Visjonen er at Sørlandet skal være – en inkluderende landsdel uten intoleranse, ekstremisme og hatkriminalitet.

Strategiplanen inneholder 32 tiltak, kanskje tiltak 9, «å etablere og utvikle møteplasser i kommunene på tvers av kulturelle, sosiale og etniske skillelinjer» er å anse som det aller viktigste. Nøkkelen for å lykkes med å forebygge voldelig ekstremisme, hatkriminalitet og polarisering handler om menneskers grunnleggende behov for å bli sett og «det å høre til».

Radikaliseringskontakt i Agder Politidistrikt
Rose Olsen

Innhold

Bakgrunn	s. 6
Innledning	s. 7
Strategiske mål	s. 10
Visjon	s. 12
Plattform	s. 13
Situasjonsbeskrivelse	s. 13
Nye og sammensatte utfordringer	s. 15
Metode og tenkning	s. 18
Definisjoner og sentrale begreper	s. 20
Vedlegg: Tiltaksmeny	s. 22
Sikre samordning, koordinering og samarbeid	s. 23
Sikre gode relasjoner til det flerkulturelle miljøet.	s. 26
Forebygge utenforskap og hatkriminalitet	s. 30
Sikre tett og målrettet oppfølgning av radikaliserte personer og ekstreme miljøer	s. 32
Sikre informasjon, kunnskapsutvikling, kunnskapsoverføring, og forskning	s. 35

Bakgrunn

Regjeringen la i juni 2014 frem en ny handlingsplan mot radikalisering. Som følge av dette har Politidirektoratet i brev 29. oktober 2015 gitt politidistriktene i oppdrag å utarbeide en strategiplan for forebygging av voldelig ekstremisme, hatkriminalitet og polarisering.

Planen har et helhetlig fokus, og handler om et regionalt partnerskap. Den regionale tilnærmingen vil gi et bedre fundament og rammeverk. Strategiplanen må sees i sammenheng med Regionplanen Agder 2030 om levekår, samt Fylkeskommunens, kommunenes og politiets øvrige planverk.

Det er store variasjoner i forhold til fagmiljøer og problemstillinger og utfordringer i de 30 kommunene i Agder. Dette innebærer at utfordringene og behovene vil være forskjellige. Vi imøtekommer dette ved at det er vedlagt en tiltaksmeny der en kan velge tilnærming avhengig av situasjonen og den aktuelle utfordring. Tiltaksmenyen er i hovedsak erfaringsbasert og vil være politiets anbefalte virkemidler for å imøtekomme utfordringene. I enkelte kommuner kan det finnes tilleggsutfordringer som ikke blir ivaretatt av tiltaksmenyen, og det vil derfor være naturlig at det her utarbeides en egen handlingsplan og spesielle tiltak.

Denne strategien er utarbeidet etter en omfattende regional prosess og involvering med mange gode innspill fra en rekke samarbeidspartnere.

Innledning

I lys av samfunnsutviklingen og det nye trusselbildet lages det en felles strategiplan i Agder for å tilpasse oss en ny tid og nye utfordringene. Skal vi lykkes å forebygge voldelig ekstremisme, hatkriminalitet og polarisering må det settes felles mål og konkrete tiltak, samt rive ned barrierer på tvers av organisasjonstilhørighet og kommunegrenser. Nøkkelen til å løse utfordringene finnes lokalt, der mange har en aksje og et eierforhold til utfordringene. Det vises for øvrig til mye godt arbeid som allerede pågår i kommunene og flere av tiltakene i menyen arbeides det allerede med.

I det store bildet er utenforskap, barnefattigdom og mangel på integrering blant de bakenforliggende årsaker til radikalisering. En rekke sårbarhets- og motivasjonsfaktorer spiller også inn. Forebyggende arbeid og tidlig innsats fra flere aktører øker muligheten for å lykkes.

Et sentralt spørsmål er å få en mer overordnet samfunnsmessig analyse for å få en helhetlig forståelse og riktigere tilnærming for hvordan skape samfunnsmessig felleskap i et kulturelt mangfold.

Hensikten med strategien er å videreutvikle en region der alle opplever at de «hører til». Dette innebærer at vi må ha en årvåkenhet for å fange opp bekymringer, identifisere risikosoner og iverksette tiltak som virker. God dialog og samhandling mellom offentlige, private, frivillige aktører, organisasjoner og akademia med deling av «best practice» bidrar til tryggere samfunn.

Endringer de senere år i modus operandi og verktøy som brukes av voldelige ekstremister, tilsier at en er nødt til å ha en skjerpet årvåkenhet hos førstelinjetjenesten og publikum generelt. Det er en samfunnsoppgave og ikke en oppgave for politiet eller Politiets sikkerhetstjeneste alene – hvis vi skal lykkes. Spektakulære målrettede terrorangrep mot symbolske mål er byttet ut med enkle verktøy som en kniv eller et tungt kjøretøy som brukes mot helt vanlige mennesker der de tilfeldigvis er.

Voldelig ekstremisme finner sted både på den politiske høyre og venstre side og innenfor forskjellige religiøse og ideologiske retninger.

Også på Sørlandet er det et antall personer som vi får bekymringsmeldinger på som kan være radikalisert. Dette understreker behovet for å sikre at kommunenes, fylkeskommunens og politiets antiradikaliseringsinnsats er så effektiv som mulig.

Voldelig ekstremisme lar seg ikke stanse av kommunegrenser, det bør heller ikke vi.

Hatkriminalitet er betegnelsen for straffbare handlinger som er motivert av hat, fordommer eller negative holdninger mot mennesker på grunn av etnisitet, religion/livssyn, nedsatt funksjonsevne eller homofil legning. Hatkriminalitet omfatter ulike kriminelle handlinger, men som oftest vold, hatefulle ytringer, trusler og plagsom adferd. Hatkriminalitet har konsekvenser både for de som rammes direkte, for de som tilhører samme gruppe

og for samfunnet som helhet.

Trusler eksempelvis rettet mot samfunnsdebattanter basert på etnisitet, kjønn eller seksuell legning er også et angrep på demokratiet. Det er få anmeldelser og antatt store mørketall på fagfeltet, strategiplanen er et bidrag til å rette søkelys på et område der konkrete tiltak må iverksettes for å bedre situasjonen.

Polarisering

Radikale og anti-demokratiske trender i samfunnet kan lede til vold, og i det mest ekstreme uttrykk, lede til terrorisme. Forebygging av trendene er essensielt for samfunnssikkerheten. Et utall av aktører med ulike ressurser og perspektiver er involvert. De radikale trendene forverres av følelsesmessige og sosiale polariseringsdynamikker der den andre personens identitet blir gjenstand for negativ retorikk og karakteristikker.

Polarisering kan sees på med ulike perspektiv. Det er viktig å skille mellom *politisk polarisering* og *sosial polarisering*. *Politisk polarisering* er positivt og viktig i et demokratisk samfunn med rom debatt og for forskjellige synspunkter, mens *sosial polarisering* – kan være negativ og skaper ofte dype kløfter mellom vi og dere ofte basert på etnisitet/religiøsitet.

Polarisering langs sosiale/etniske/religiøse skillelinjer følges gjerne av fiendebilder og konspirasjonsteorier og vi - dere retorikk som skaper ytterlig distanse.

Polarisering er relativt nytt begrep i denne sammenheng og er definert og forstått som at når avstanden mellom mennesker/grupper i samfunnet økes, kan eller vil det resultere i (en forverring av) at spenningen mellom disse personene/gruppene vil øke. Dermed vil det kunne skape en sikkerhetsrisiko. Polarisering kan også oppmuntre og/eller gi næring til å tiltrekke seg eller «avle» radikale ideer.

Strategiske mål

For å symbolisere et tidsskifte og en holdningsendring for en bedre samhandling mellom de flerkulturelle miljøene, offentlige etater og frivilligheten, kaller vi vår strategi «3 kopper te». Det må avsettes mer tid til at mellommenneskelige relasjoner og tillitt etableres. Tenk på hvor mye mer vi får til når vi har - en venn.

«Tre kopper te»

- EN HISTORIE

«Greg Mortensen gjorde et forsøk på å bestige verdens nest høyest fjell K2 nord i Pakistan, men mislyktes, og ble reddet av lokalbefolkningen.

Da han etter en stund kom seg på beina igjen, fikk han øynene opp for den ekstreme fattigdommen landsbybefolkningen levde i. Som en hyllest til livet samlet han inn penger og bygde opp flere skoler i fattige fjellområder i Pakistan og Afghanistan. Selv om fakta i deler av boken kan bestrides, liker vi historien.

Mortensen beskriver da han i første møte drakk te med befolkningen, var han for dem en ukjent. Da han drakk den andre koppen med te, var han å anse som en bekjent. I det tredje møtet betraktet de ham som en venn.»

Strategien er derfor å bli kjent, å forstå og deretter samhandle for å nå målene. Det vil si at vi må tenke nytt, sette av nok tid og ressurser i dette arbeidet.

Det overordnede mål med planen er å forhindre voldelig ekstremisme, hatkriminalitet og utenforskap. Strategien suppleres med en tiltaksmeny som kan medvirke til å begrense oppslutningen og rekrutteringen til ekstreme miljøer.

Målsettingen med en felles strategi er fordelt på fire innsatsområder.

1. Sikre samordning, koordinering og samarbeid.
2. Sikre relasjoner til det flerkulturelle miljøet. Forebygge polarisering og hatkriminalitet.
3. Sikre tett og målrettet oppfølging av radikaliserte personer og ekstreme miljøer. Sørge for å få færre radikaliserte gjennom effektiv tverretatlig innsats.
4. Sikre informasjon, bidra til kunnskapsutvikling, kunnskapsoverføring og forskning, herunder fagforskning.

Strategiske grep for å lykkes vil derfor være:

- en bred- spektret tverrfaglig innsats som pågår over tid
- kvalitetssikret system og struktur på fagfeltet i Agder
- god forankring og kontinuitet
- videreutvikle det gode arbeid som pågår i dag
- synliggjøre hvem som har ansvar for å gjennomføre tiltakene
- legge til rette for å dele og spre erfaring og kompetanse
- etablere kontakt med og bruke den kompetansen som finnes i frivilligheten

Strategien skal bidra til å nå målene i Regionplan Agder 2030, satsingsområde «Det gode livet: Agder for alle» og alle samarbeidspartneres øvrige planverk.

Vedlagte tiltaksmeny til denne strategiplanen kan ha flere mulige synergier – en påvirkning på viktige områder for å fremme integrering, motvirke utenforskap og forebygge også andre former for kriminalitet.

Visjon

SØRLANDET

– en inkluderende landsdel uten intoleranse, ekstremisme og hatkriminalitet.

For å nå denne visjonen må vi samarbeide tverrfaglig og det gode fellesskap dyrkes. Alle relevante aktører må samspille om oppgaver og utfordringer med gjensidig informasjonsutveksling og tiltaksoppfølging.

Plattform

Plattform er et kompetanse- og ressurssenter som forebygger radikalisering, hatkriminalitet og voldelig ekstremisme.

Hensikten med å etablere Plattform er å arbeide mer effektivt, styrke koordineringene, samt utvikle et bærekraftig tverrfaglig samarbeid. Videre er det et mål å etablere ny forskningskunnskap til anvendelse i det forebyggende arbeid.

Det tverrinstitusjonelle fagmiljøet består i første omgang av en interkommunal stilling som representerer 30 kommuner, en forsker fra ARKIVET freds- og menneskerettighetssenter, en representant fra NAV og politiets radikaliseringskontakt, samlokalisert ved ARKIVET freds- og menneskerettighetssenter

Plattform er forankret i det regionale Rådmannsutvalget og er en interkommunal institusjon for alle kommuner i Agder.

Situasjonsbeskrivelse

Trusselbildet

I henhold til nasjonal trusselvurdering er det personer og grupper inspirert av ekstrem islamistisk ideologi som er den primære terrortrusselen mot Norge. Det vurderes som mulig at det vil forekomme forsøk på terrorangrep. Et terrorangrep eller angrepsforsøk vil sannsynligvis være lite komplekst, dvs angrep utført av en til to personer, som anvender stikkvåpen eller skytevåpen, kjøretøy eller enkle eksplosive innretninger.

PST vurderer det for lite sannsynlig at høyreekstreme vil begå terrorhandlinger i nær fremtid Trusselen fra høyreekstremister kommer først og fremst fra mobilisering og rekruttering til Den nordiske motstandsbevegelsen (DNM). Miljøet har som langsiktig mål å etablere en nasjonalsosialistisk stat og gjør dette gjennom organisasjonsbygging og radikalisering.

Det siste året er det registrert økt aktivitet i deler av det venstreekstreme miljøet. Det er imidlertid svært lite sannsynlig at venstreekstreme vil begå terrorhandlinger.

En del politikere og andre samfunnsdebattanter vil motta trusler og hatske ytringer på bakgrunn av de sakene de fronter.

Siden 2014 er soloangrep den mest populære angrepsformen, der 74 % er utført på denne måten. Økningen i antall soloangrep som er utført eller forsøkt utført i Europa den senere tid – forsterker behovet for en "3 kopper te" strategi. Paul Gill som er den mest kjente forskeren har studert livene til 119 soloaktører som har utført angrep i Vesten. Det mest oppsiktsvekkende med Paul Gills forskning er funn om at hele 64 % av soloaktørens venner, familie, andre som stod nær, visste om at personen hadde en intensjon om å begå en terrorhandling. Ingen varslet – og kanskje kunne det ha forhindret terrorhandlingen i å skje – det er et tragisk faktum. Det er også her innsatsen nå må rettes. Mangel på tillitt til offentlige myndigheter, manglende samhandling og koordinering offentlige etater imellom er åpenbare faktorer som spiller inn på hvordan det forebyggende arbeidet må innrettes.

Nye og sammensatte utfordringer

Det som skjer globalt berører oss i sterkere grad nå også lokalt. Verden der ute har kommet oss nærmere gjennom internasjonalt samarbeid, handel, internett. En økende andel innvandrere har også kommet hit med bakgrunn fra krig og fattigdom.

Det viser seg at Agder skårer lavt på flere områder innen levekårsutfordringene som fremkommer i forhold til de regionale målsettinger. En høy andel asylsøkere fra konfliktsoner har ankommet landsdelen de siste årene, der en stor andel av alle enslige mindreårige som har ankommet Norge i 2016, er bosatt i Agder. Dette er en sårbar gruppe som regionen i fellesskap må investere i. Kombinasjonen av flere faktorer, jfr levekårsindeksene for vårt distrikt, kan gi økt risiko for oppslutning til høyreekstreme krefter.

Det er et grunnleggende behov for mennesket «å høre til» i det samfunnet man er en del av. I den forbindelse er det behov for å etablere flere møteplasser, der mellommenneskelige relasjoner etableres. Dette er et sentralt tiltak i planen. God integrering er mer enn å lære norsk språk og være i arbeid. Sosialisering der mennesker fra flerkulturelle miljøer møter og blir kjent med lokalbefolkningen, vil bidra til å forebygge utenforskap.

Tid må avsettes til å etablere dialog og bygge relasjoner. Det belyses her med et par eksempler fra Agder. I Songdalen kommune benytter de den eksisterende bibliotekbygningen også som kafe. I tillegg er det et sted for de som trenger leksehjelp. Arendal kommune kan vise til et populært initiativ der de har startet opp Demokrati-kafe. Der kan innbyggerne både drikke te og delta i viktige samfunnsdebatter der offentlige aktører deltar.

Hat og intoleranse er grobunn for de ekstreme organisasjonene - og det er der innsatsen i samfunnet må rettes. Uavhengig av retning er det mange fellestrekk på ytterste høyreekstreme fløy og hos ekstreme islamister.

Konspirasjonsteorier har økende viktighet i en radikaliseringsprosess, fra motivasjon til indoktrinering, gruppetilhørighet og det å bruke vold. En konspirasjonsteori er en forklaringsmodell som dreier seg om at myndighetene og/ eller andre mektige organisasjoner har en skjult agenda som fremmer hemmelige sammensvergelser. Med et omfangsrikt og innfløkt sammensurium av fakta og spekulasjoner vil konspirasjonsteoretikeren ha som mål å bevise overordnede, ondskapsfulle sammensvergelser bak historiske hendelser, nåtidens tendenser, og fremtidige scenarier.

Radikale synspunkt og voldelige handlinger legitimeres gjennom konspirasjonsteorier om at alle er i mot gruppen, i kombinasjon med offerrolle-tenkning om egen gruppe.

Jihadisme og ekstrem islamisme er i hovedsak et fenomen fra tiden etter 1990. Et sentralt aspekt ved jihadistisk ideologi er en forherligelse av martyriet – som er et gjennomgangstema i jihadistisk propaganda. Begrenset kunnskap hos «folk flest» om temaet kan forsterke en fremmedfrykt som er fremtredende i vår landsdel.

ISIL har hatt samfunnets marginaliserte som målgruppe for sin retorikk og har spilt på at islam og muslimer ikke er velkomne i vestlige hjemland. I tillegg fremfører de et budskap om at islam er under konstant angrep fra Vesten – der uskyldige kvinner og barn dør.

Hat mot eksempelvis jøder deles med høyreekstreme krefter.

I motsetning til ekstrem islamisme er ikke høyreekstremisme ett nytt fenomen i Agder.

Siden siste verdenskrig har det med jevne mellomrom dukket opp høyreekstreme krefter på Sørlandet. Selv om dagens oppslutning til de høyreekstreme miljøene er liten, og aktiviteten i distriktet er lav, må vi være forberedt på at denne situasjonen fort kan endres. Det er Den Nordiske Motstandsbevegelsen som dominerer det høyreekstreme landskapet i de nordiske land. De arbeider for å erstatte vår styreform med et nasjonalsosialistisk system. Det folk flest merker er deres basisaktivisme der de er aktive med å dele ut flygeblad, henge opp posters og banners. Av offentlige aksjoner ble marsjen gjennom Markensgate i Kristiansand i 2017 en markering, som vakte stor oppmerksomhet.

Når høyresiden markerer seg og er mer synlig vil det være en trigger til at venstresiden mobiliseres. Aktører på begge sider har vist at de ikke går av veien for å være aggressive og har potensialet for å utøve vold. Markeringer blir ofte til en ordensmessig utfordring for politiet og folk i nærheten når de møtes.

Bevisstgjøring om ekstremisme og hatkriminalitet i førstelinjetjenesten og blant ungdom må prioriteres. Propaganda og forsøk på rekruttering på nett og ellers vil tross forsøk på å stanse, finne sted. Det viktigste mottiltaket synes å være å gjøre ungdommene robuste til å stå imot og øke bevissthet om temaet slik at de tar avstand fra budskap til ekstreme grupperinger. En unik arena for formidling er ARKIVET freds- og menneskerettighetssenter som tar imot 4000 skoleelever på omvisning i Gestapo-kjelleren hvert år. Dette er konkretisert i tiltaksmenyen.

I Europa er det økt rekruttering/oppslutning til anti-Islam bevegelser. Hatretorikk og demonstrasjoner og frykt for «de andre» kommer i stadig økende grad til uttrykk i sosiale medier. Det vanskeliggjør situasjonen for flyktninger og asylsøkere som har kommet til Agder for å få en bedre tilværelse for seg selv og sin familie. På ytre høyre fløy er det ofte snakk om voldelige ekstremister som dyrker den såkalte hvite rases overlegenhet og aktivt motarbeider innvandring fra muslimske land.

I likhet med nazismen, deler islamistene menneskeheten opp i: verdige og - ikke verdige, vi – dere, troende – vantro.

Parallellsamfunn er ikke nødvendigvis et geografisk avsondret område. Det kan utvikles når miljøer velger å isolere seg, er negative til de grunnleggende verdier vårt samfunn er bygget på, og som dermed utvikler et eget sett med normer og regler. Erfaringer viser at enkelte også utvikler et inderlig hat til det etablerte samfunnet generelt og til myndighetene spesielt.

Førstelinjetjenesten og innbyggerne må være oppmerksomme på individer og miljøer som aktivt motarbeider demokrati, menneskeverd, likestilling og ytringsfrihet. Spesiell oppmerksomhet bør rettes mot hatpredikering og anti-vestlig og anti-integreringsbudskap som eksempelvis fremføres i religiøs undervisning. Religiøse ledere

Foto: Privat

har en sentral rolle der det i større grad må tas oppgjør med deler av den religiøse tradisjonen som legitimerer vold i Guds navn. Et sentralt spørsmål er: Hva ligger innbakt i en ideologi – hvilket potensial for vold og terror kan springe ut fra læresetningene? Noen av verdens verste jihadister har sluttet seg til og hentet inspirasjon fra Wahabismen/Salafismen. Fremveksten av IS er et eksempel på en mer ytterliggående form for jihadisme med røtter i sunniislam. Ekstreme islamister kan være norske fremmedkrigere som reiser til konfliktsoner, eller ISIL og al-Qaida – inspirerte voldelige ekstremister på hjemmebane.

Dersom vi ikke klarer å legge til rette for et samfunn der alle opplever å høre til, kan det medføre fremmedgjøring, sinne og frustrasjon som kan gjøre enkeltpersoner sårbare for rekruttering til kriminelle og i verste fall ekstreme miljøer. Vi skal derfor arbeide for å hindre at sosial isolasjon og polarisering utvikles.

Det er en generell bekymring for at økt innvandring kan føre til polarisering og at høyreekstreme krefter i større grad kan vokse frem. Eksempler på det finnes i andre europeiske land, herunder vårt naboland Sverige. Flertallet av de som har kommet til Norge som asylsøkere den senere tid, er unge menn som opplever å ikke få sine drømmer oppfylt. Forebygging og tidlig innsats og gode rutiner er avgjørende og konkretiseres i tiltaksplanen.

Derfor må det sette inn tiltak for å motvirke fremmedfrykt, stigmatisering og marginalisering av muslimer generelt, og verne om det store flertallet som tar sterkt avstand fra ekstremisme. I større grad må vi invitere de gode krefter med på laget for å forebygge. Hvem er nærmere til å hjelpe enn muslimer selv? Tiltaksmenyen beskriver konkrete tiltak som skal motvirke at Koranen misbrukes av ekstremister.

Metode og tenkning

Situasjons-, lokal- og personorientert forebygging

Strategisk sett skal forebygging av hatkriminalitet, ekstremisme og polarisering skje innenfor flere etater på forskjellige nivåer med ulike tiltak. Strategien som er hentet fra Politidirektoratets enhetlige arbeidsmetode.

Det er vanlig å definere forebygging innenfor følgende kategorier og tilnærmingsmåter:

1. Situasjonsorientert forebygging fokuserer på kriminalitetsfremmende forhold i ulike situasjoner og hvordan disse oppfattes av en potensiell lovbryter. Situasjonsorienterte forebyggende tiltak tar sikte på å påvirke forhold ved situasjonen der kriminalitet erfaringsmessig oppstår, gjennom å påvirke gjerningspersonens mulighet til å begå lovbrudd. Ved å legge hindringer i veien for den potensielle lovbryter ved bedre sikring, større oppdagelsesrisiko og minsket attraksjonsverdi er målet å redusere lovbryterens motivasjon til å begå en straffbar handling.

2. Lokalorientert forebygging har som mål å endre de sosiale, økonomiske og demografiske forholdene som antas å opprettholde eller fremme kriminalitet i et område. Dette innebærer å utvikle og styrke lokale institusjoner og å involvere beboere og virksomheter i kriminalitetsforebyggende tiltak. Tiltakene vil oftest være av situasjonsorientert karakter.

3. Personorientert forebygging innebærer at fokuset rettes både mot samfunnsmessige, miljøbaserte og individbaserte årsaker til kriminalitet. Målet er enten å påvirke potensielle gjerningspersoners holdninger slik at risikoen for utvikling av uønsket atferd minskes, eller å påvirke samfunnsmessige forhold som fremmer kriminalitet.

Ulike nivåer: Primær-, sekundær- og tertiærforebygging

Forebygging kan gjennomføres på ulike nivåer og betegnes da gjerne som:

- Primærforebygging er strategier rettet mot hele befolkningen for å påvirke årsaker og årsakssammenhenger til kriminalitet på et samfunnsnivå

- Sekundærforebygging retter seg mot grupper som befinner seg i en risikosone for utvikling av uønsket atferd og aktivitet.

- Tertiærforebygging er tiltak som har til hensikt å forhindre at de som har begått kriminalitet begår nye straffbare handlinger

De ulike forebyggingsmodellene har, som beskrevet over, ulike tilnærminger. Skole/utdanningsinstitusjoner, kommune og politi benytter i stor grad personorientert forebygging, mens eiere av kritisk infrastruktur eller samfunnsviktige funksjoner benytter hovedsakelig situasjonsorientert forebygging. Lokalorientert forebygging knyttes gjerne til samfunnsmessige forhold, ofte i et samarbeid mellom politi og lokalsamfunn.

Selv om grunnen for hvorfor noen blir terrorister er ulik grunnen til hvorfor noen blir kriminelle, vil fortsatt grunnprinsippet i tilnærmingsmodellene være nokså like. Vi legger derfor til grunn at forebyggingsmodellene for kriminalitet også er gjeldende for forebygging av terror.

Definisjoner og sentrale begreper

Radikalisering

Radikalisering er en prosess der en person i økende grad aksepterer bruk av vold for å nå politiske, ideologiske eller religiøse mål.

Hatytringer

Hatytringer er nedverdigende, truende, trakasserende eller stigmatiserende ytringer som rammer individets eller gruppens verdighet, anseelse og status i samfunnet ved hjelp av språklige og visuelle virkemidler som fremmer negative følelser, holdninger og oppfatninger basert på kjennetegn, som f eks etnisitet, religion, kjønn, nedsatt funksjonsevne, seksuell orientering, kjønnsuttrykk og alder.

Hatkriminalitet

Straffbare handlinger som helt eller delvis er motivert av negative holdninger til en person eller gruppes faktiske eller oppfattende etnisitet, religion, politiske tilhørighet, seksuelle orientering, kjønnsuttrykk eller nedsatt funksjonsevne.

Nettekstremisme

Radikalisering og voldelig ekstremisme på nett. Nett ekstremisme består i å fremme ekstreme ideologier og ytringer på internett, som kan rammes av Straffeloven. Det er forskjell på hatefulle ytringer og hatkriminalitet. Av og til sammenfaller disse to, eksempelvis hvis meninger kombineres med trusler.

Voldelig ekstremisme

Med voldelig ekstremisme menes personer og organisasjoner som er villige til å bruke vold for å nå sine politiske, ideologiske eller religiøse mål. Den voldelige ekstremisme kan være relatet til høyreekstremisme, venstreekstremisme, ekstrem islamisme.

Utenforskap

Utenforskap er et uttrykk som i dagligtale brukes om manglende sosial tilknytning til samfunnet rundt. Uttrykket beskriver en situasjon der enkeltmennesker eller grupper av mennesker står utenfor samfunnet. For eksempel der de ikke deltar i arbeidsliv eller ta utdanning, eller der de mangler språk eller kulturell tilknytning til samfunnet ellers.

Polarisering

Polarisering er en betegnelse på en prosess hvor avstanden mellom de viktigste aktørene i et politisk system eller samfunn, for eksempel partiene/ velgere/sympatisører/religioner osv, øker, eller hvor aktørene som står langt fra hverandre, styrkes.

Konspirasjonsteorier

Har økende viktighet i en radikaliseringsprosess, fra motivasjon til indoktrinering gruppetilhørighet og det å bruke vold. En konspirasjonsteori er en forklaringsmodell som dreier seg om at myndighetene og/ eller andre mektige organisasjoner har en skjult agenda som fremmer hemmelige sammensvergelser. Med et omfangsrikt og innfløkt sammensurium av fakta og spekulasjoner vil konspirasjonsteoretikeren ha som mål å bevise overordnede, ondskapsfulle sammensvergelser bak historiske hendelser, nåtidens tendenser, og fremtidige scenarier.

Parallellsamfunn

Parallell samfunn kan utvikles når individer og miljøer velger å isolere seg og utvikler en negativ holdning til de grunnleggende verdier vårt samfunn er bygget på. Og i tillegg utvikler et inderlig hat til det etablerte samfunnet og myndigheten spesielt.

Førstelinjetjenesten

Med førstelinjetjenesten menes i denne sammenheng alle personer som i tjenestesammenheng er i kontakt med publikum/ brukere

Soloaktør

Med soloaktør menes en person som utfører et terrorangrep på egenhånd, enten på eget initiativ eller på oppdrag fra en politisk, religiøs eler ideologisk organisasjon eller gruppe.

Av-radikalisering

Av-radikalisering er en prosess som under gitte forutsetninger kan føre til at en person i mindre grad aksepterer bruk av vold for å nå politiske, religiøse eller ideologiske mål. Det finnes få programmer som benyttes til av-radikalisering i Norge i dag. Noen exit-programmer ble benyttet mot høyreekstremisme på 90-tallet. Det forskes på området og det vil forhåpentlig føre til nye verktøy som kan benyttes til av-radikalisering. De metoder som finnes må tilpasses individuelt.

Tiltaksmeny

VEDLEGG

Det er til sammen 32 tiltak i menyen. De fleste tiltakene jobbes det allerede med og tiltakene viser bredden i arbeidet. Arbeidet skal bygges på erfaringer, kunnskap, forskning og politiske vedtak. Antall tiltak og innholdet i disse vil være levende, dynamisk og være gjenstand for løpende oppdatering og eventuelt endring.

Det er lovhjemler, budsjetter, planer, strategier og tiltak som avgjør om- og hvordan forebyggingen prioriteres, organiseres, målrettes og gjennomføres i kommunal og statlig sektor. I tillegg er det viktig å mobilisere privat og frivillig sektor.

Politiets sikkerhetstjeneste håndterer de mest alvorlige truslene mot landets sikkerhet. I enkelte tilfeller hvor personer eller grupperinger gir utslag på flere bekymringsfulle indikatorer, er det viktig at PST varsles tidlig.

Dette vil ofte være tilfeller hvor andre ulike tiltak fremstår uten virkning eller øsknet effekt. Herunder at personen eller grupperingen har akseptert eller er villig til å bruke vold for å oppnå sine politiske, ideologiske eller religiøse mål. PST kan varsles direkte, eller via mail: post@pst.politiet.no

Oversikt over innsatsområder

Innsatsområde 1
Sikre samordning, koordinering og samarbeid.
Tiltak 1 -8

Innsatsområde 2
Sikre gode relasjoner til det flerkulturelle miljøet. Forebygge polarisering.
Tiltak 9 -18

Innsatsområde 3
Sikre tett og målrettet oppfølgning av ekstreme personer og miljøer.
Tiltak 19 -25

Innsatsområde 4.
Sikre kunnskapsutvikling, kunnskapsoverføring, og forskning.
Tiltak 26 -32

Innsatsområde 1.

Sikre samordning, koordinering og samarbeid

Tiltak 1

Videreføring av Plattform: Forankret i Nasjonal handlingsplan

Regjeringens handlingsplan mot radikalisering og voldelig ekstremisme (2014) legger opp til at politirådene og Samordna Lokale Tiltak (SLT) har ansvar for å koordinere og iverksette forebygging lokalt.

For i praksis å kunne utføre tiltakene i handlingsplanen i 30 kommuner på en mer effektiv måte, er Plattform (Norsk institutt for forebygging av radikalisering og voldelig ekstremisme) etablert. For å sikre samarbeid og utvikling av det tverrinstitusjonelle fagmiljøet er samarbeidsavtaler inngått, og ARKIVET freds- og menneskerettighetssenter er arena for samlokaliseringen. Plattform består av en interkommunal stilling som representerer 30 kommuner, en forsker fra ARKIVET freds- og menneskerettighetssenter, en representant fra NAV og Agder politidistrikts radikaliseringskontakt.

Hensikten med å være samlokalisert er å kunne arbeide mer effektivt, styrke koordineringene og utvikle et bærekraftig tverrfaglig samarbeid, samt komme opp med ny forskningskunnskap til anvendelse i det forebyggende arbeidet. Plattform skal være en ressurs-, og kompetansesenter for regionen.

Det satses på et nært samarbeid med statlige, kommunale og frivillige i forbindelse med oppfølgingen av regjeringens handlingsplan.

Initiativtaker og ansvar for utførelse:
Plattform

Tiltak 2

Taushetsplikt, samtykke, avvergelsesplikt, og samhandling – lovverk

Taushetsplikten som er nedfelt i ulike lovverk, skaper utfordringer og setter grenser for hvilken informasjon som kan gis og mottas. Plattform vil bidra til å styrke rutiner for samhandling og samarbeid mellom etater i kommunen, regionale og sentrale offentlige instanser samt frivillige organisasjoner. Bruk av samtykke, unntaksregler, avvergelsesplikt m.m må gjøres kjent og benyttes. Bidra i samarbeid med andre regionale aktører overfor nasjonale myndigheter og KS for å samordne og

forenkle lovverket. En modell som legger til rette for samarbeid slik som den danske Rettspleieloven § 115 ville kunne bidratt til å fjerne den usikkerhet og forvirring som hemmer informasjonsutveksling i det forebyggende sporet.

Initiativtaker: Politiet

Tiltak 3

Etablering av nøkkelroller innenfor radikalisering, hatkriminalitet og mangfold i Agder politidistrikt

Radikaliseringskontakt i Agder politidistrikt er på plass og er fagansvarlig for forebygging av radikalisering og voldelig ekstremisme i politidistriktet. Radikaliseringskontakten skal samarbeide nært med alle driftsenheter i politidistriktet og PST. I tillegg til en radikaliseringskontakt for 29 kommuner bør politidistriktet få på plass en ekstremismekontakt i hver av de 3 geografiske driftsenhetene for å styrke forebygging og oppfølgning av saker på fagområdet lokalt.

I planperioden må det også komme på plass en ansvarlig for hatkriminalitet og for minoritets-, og mangfolds-arbeidet. Dette er i tråd med retningslinjer fra sentrale myndigheter. IMDI tilbyr å være med å kompetanseheve de ansvarlige på mangfoldsfeltet.

Initiativtaker og ansvar for utførelse:
Politiet

Tiltak 4

Kunnskapsformidling – fagdager, kontaktforum, videreutvikle egen nettportal

Plattform i samarbeid med andre vil avholde 2 årlige fagdager for førstelinjetjenesten for videreutvikling, koordinering og vedlikehold av kunnskap og kompetanseheving og nettverksbygging.

I tillegg til de store fagdagene i regi av Plattform er det også behov for en mer uformell møtearena for faglige diskusjoner. Kontaktforum som startet opp i 2015 bestod av utvalgte representanter fra en rekke statlige, kommunale og frivillige organisasjoner skal reaktiveres.

En kunnskapsportal, mal-foredrag for førstelinjetjenesten, aktuelle veiledere, artikler og forskning er tilgjengelig på en egen nettportal. Lurer du på begreper, definisjoner, eller hva din kommune gjør for å forebygge voldelig ekstremisme, hatkriminalitet eller polarisering. Målet er å ha en informativ og oppdatert nettportal som bidrar til bevisstgjøring om utfordringer på fagområdet og til førstelinjetjenesten i alle de 30 kommunene i Agder.

Nettportal: www.Plattform.no

Initiativtaker og ansvar for utførelse:
Plattform

Tiltak 5

Veiledning til førstelinjetjenesten, foreldre og publikum generelt

Flere kommuner har utarbeidet egne veiledere for befolkningen i sin kommune om radikalisering og voldelig ekstremisme. Eksempelvis finnes det egne veiledere for foreldre og foresatte som er bekymret for sine barn. Plattform har som mål å gjøre lokalt og nasjonalt veiledningsmateriell kjent til aktuelle målgrupper gjennom sin kunnskapsportal Plattform.no. Gjennom dialog med flerkulturelle mødrene kan vi få disse med på flere sosiale arenaer som er viktig for barna og deres oppvekstsvilkår. Mange av ungdommene har ikke hatt en far som er til stede. Vi bør ha klart et opplegg for foreldre og pårørende til de som har reist til konfliktområder som fremmedkrigere som trenger støtte og nettverk. Veiledere bør oversettes til flere språk og være tilgjengelig digitalt for publikum. IMDI kan delta med kompetansepakker i henhold til IMDI's fagansvar innen bosetting og integrering deriblant introduksjonsprogrammet

Initiativtaker og ansvar for utførelse:
IMDI og Plattform

Tiltak 6

Kontakt med familievernkontorene

Familievernet er et statlig lavterskeltilbud, som tilbyr behandling og rådgivning til alle som opplever vansker, konflikter eller kriser i familien. Familievernet tar imot enkeltpersoner, par og familier. Tilbudet er gratis og det behøves ikke henvisning. Konflikter, overgrep og vold i nære relasjoner står sentralt i tilbudene, men kan også bistå familier som er rammet av radikalisering, konflikter og ekstremisme.

Initiativtaker og ansvar for utførelse:
Familievernkontoret, IMDI, alle kommuner

Tiltak 7

Styrke de frivillige organisasjonene

Samordne et forum for de frivillige organisasjonene og i større grad videreutvikle et mer forpliktende samarbeid med frivillige aktører og de statlige/kommunale instanser.

Plattform bidrar med samlinger og kompetanseheving. Oppdateringer på hva den enkelte gjør, nettverksbygging og koordinering vil stå sentralt. På møtene deltar: KUP, Lunar, Røde Kors, Batteriet, ICDP, IMdi, Agderforskning, FN-sambandet Region Sør, med flere og/eller andre. Spesielt støtte opp om den multikulturelle og nyetablerte FIDA (Forum for Integrering og Dialog i Agder).

Initiativtaker og ansvar for utførelse:
Plattform

Tiltak 8

«Best practice»: Løfte frem piloter i distriktene. Kartlegging i 30 kommuner

Det må arbeides aktivt for å initiere og sørge for at piloter på fagområdet i distriktene iverksettes og støttes underveis. Innhente og formidle «Best Practice» slik at nabokommuner kan dra nytte av og inspireres til tilsvarende arbeid. Noen kommuner går foran og tester ut initiativer.

En bør også iverksette en kartlegging for å få oversikt over hvilke behov kommunene har for å forebygge voldelig ekstremisme. Videre å få laget en oversikt hvem som gjør hva hvor i Agder. Hvilke prosjekt/tiltak som gjennomføres i kommunene i forhold til miljøer/grupper som direkte eller indirekte kan sies å handle om forebygging av utenforskap, sårbarhet og/eller radikalisering mot voldelig ekstremisme.

Noen tiltak vil være naturlig å koordinere på et regionalt nivå av hensyn til kompetanse og kapasitet (økonomi og mennesker).

Flere oppgaver løftes av skuldrene til den enkelte kommune samtidig som kommunene kan ha stor nytteverdi lokalt av å sende sitt personell på opplæring. Den interkommunale rådgiveren som i regi av Plattform skal gjennomføre flere av tiltakene, har kommunene allerede investert i.

Initiativtaker og ansvar for utførelse:
Plattform

Innsatsområde 2.

Sikre gode relasjoner til det flerkulturelle miljøet. Forebygge polarisering

Tiltak 9

Etablere og utvikle møteplasser

I alle kommuner bør det etableres flere nøytrale møteplasser på tvers av de kulturelle, sosiale og religiøse skillelinjer. Eksempelvis å ta i bruk allerede etablert lokaler som eks. et bibliotek.

Det vil styrke relasjonsbygging mellom lokalbefolkning og nyankomne for å bedre integrering og sameksistens for dermed å forebygge en polarisering.

Ansvar for utførelse: Alle kommuner i Agder, Folkebibliotekene og fylkeskommunene vedr. bruk av de videregående skoler, Politiet

Tiltak 10

Utvikle og implementere trygghetsprogram for ofre

Trygghetsprogrammet kan benyttes til både ofre og vitner for hatkriminalitet og voldelig ekstremisme. Det består av samtaler og tilbud om en trygghetsguide, som kan være fra politiet, kommunen skole, m.m. Det kan vises til program ved Manglerud og Stovner politistasjon. Utvikling av et program lokalt bør skje gjennom et samarbeid mellom Agder politidistrikt og Støttesenter for Kriminalitetsutsatte.

Initiativtaker og ansvar for utførelse: Politiet ved Støttesenter for kriminalitetsutsatte

Tiltak 11

Motvirke utenforskap, polarisering, barnefattigdom, hatytringer og fremme integrering

I det store bildet er utenforskap, barnefattigdom og mangel på integrering blant de bakenforliggende årsaker til radikalisering. Utenforskap og polarisering fremmer frustrasjon og hat. Det må arbeides med god oppvekst og gode levekår der alle, uavhengig av bakgrunn, skal oppleve tilhørighet og beskyttes mot rasisme og diskriminering. I tillegg må det jobbes forebyggende mot hatytringer noe som er et samfunnsansvar. Politiet jobbet kun opp mot straffbare hatytringer – det som klassifiseres som hatkriminalitet.

Fylkeskommunene har et ansvar for regional utvikling og viser til Regionalplan for 2030 «Det gode livet» Agder for Alle. De har fått i oppdrag fra Sørlandstinget å lede og koordinere en langsiktig og helhetlig levekårssatsing i samarbeid med staten, regionen og kommunene. Det pågår her mye godt arbeid i kommunene på feltet. Utfordringene starter tidlig, derfor bør tilbud om å gå i barnehage være et viktig tiltak.

Ansvar for utførelse: Alle kommuner i Agder, Fylkeskommunen, NAV og Politiet

Tiltak 12

Trygge og gode barnehager og skolemiljø som fremmer helse, trivsel og læring – motvirke mobbing, vold, hatytringer, polarisering og hatkriminalitet

På barnehage- og skolenivå arbeides det for et trygt og godt skolemiljø og her er det på de fleste områder allerede mange gode tiltak. Spesielt bør forebygging av hatytringer i større grad løftes frem. Frivilligheten kan her spille en rolle

Ansvar for utførelse: Utdanningsetaten i samarbeid med relevante etater, fagmiljøer og organisasjoner. Skolehelsetjenesten. Frivilligheten.

Initiativtakere: Alle kommuner i Agder og Fylkeskommunen

Tiltak 13

Fremme positiv identitet og tilhørighet hos ungdom – motvirke «dropout» i skolen

Utvikle program som bygger på positiv identitet. Prioritere ungdom for informasjon og bevisstgjøring om hatytringer, hatkriminalitet og ekstremisme. Arenaer som kan være aktuelle er skoler og arenaer der det utøver fritids-, og religiøse aktiviteter.

Risiko-adferd må identifiseres og følges opp ved at en voksen i eller utenfor skolen griper inn. Iverksette tiltak og program tilpasset individuelle behov. Forskning viser at en høy adel av de som har blir radikalisert har ikke fullført videregående skole (jfr. PST Forskningsprosjekt på fremmedkrigere, 2016.)

I den senere tid er det iverksatt en rekke leksehjelpstilbud, i all hovedsak driftet gjennom frivillig innsats. Det er grunn til å være veldig tydelig på at bistand til å klare seg på skolen er noe av det viktigste en ungdom kan få.

Initiativtakere og ansvar for utførelse: Alle kommuner i Agder, Arkivet, Plattform, foreldre og FAU ved skolene. Privat og offentlig sektor (ift tilbud om lærlingplasser), foreldre, frivillig sektor.

Tiltak 14

Styrke foreldre og spesielt mødre - nyttiggjøre seg rollemodeller gjennom etablerte nettverk

Det kan være vanskelig å nå frem til foreldre og foresatte. Det bør vurderes å utarbeide en foreldreveileder jf. Foreldreveillederen i Bærum kommune, hvor informasjon om omsorgssvikt, konflikter overgrep og vold i nære relasjoner kommer inn i tillegg til informasjon om radikalisering, hatkriminalitet og voldelig ekstremisme.

Et eksempel er 10 sterke kvinner fra det flerkulturelle miljøet som inviteres til faste samlinger i samarbeid med RVTS og Plattform. Målsetningen er å få frem gode rollemodeller som kan fremme integrering. Mødre er en ressurs som i større grad må løftes frem, og få støtte til å være en stemme utad i viktige spørsmål, hvor også vanskelige tema settes på dagsorden. Kvinner bør ha kredibilitet i sitt miljø slik at en kanal kan opprettes til utsatte miljøer. I tillegg bør også Agder politidistrikt og kommunene i Agder se på muligheten for å engasjere seg på flere arenaer der kvinner i vårt flerkulturelle samfunn møtes.

Ansvar for utførelse: Alle

Tiltak 15

Rettighet til ordningen «Aktiv fritid», både for beboere ved asylmottak og de bosatt i kommunene utenfor bofelleskap (over 18 år) Fadderfamilie for nye flyktninger

«Aktiv fritid» bør også gjelde for de over 18 år.

Det må stilles krav til aktører som driver mottak for flyktninger og til kommunene som bosetter flyktninger om tiltaket «Aktiv fritid». «Aktiv fritid» bør sidestilles med formaliserte krav til boforhold og mat.

Deler av midler som bevilges bør gå direkte til frivillige organisasjoner, og øremerkes felles prosjekt i samarbeid med asylmottak på konkrete tiltak. Frivillige organisasjoner bør da i samarbeid med asylmottak kunne søke om prosjektmidler. Dette må formaliseres. Forslag til tiltak er at det opprettes en felles rutine i alle kommuner for å gi et felles tilbud til denne sårbare gruppen, som for eksempel den kommunale ordningen «Aktiv fritid». Hente inspirasjon fra modell som praktiseres i Canada, og innføre ordningen «Fadderfamilie for nye flyktninger».

Initiativtakere og ansvar for oppfølging: Alle kommuner i Agder med bistand fra frivillige organisasjoner

Tiltak 16

Informasjonspakke til asylmottak og boliger med enslige mindreårige

For å beskytte de mest sårbare, som i denne sammenheng er de enslige mindreårige flyktninger, må vi sørge for at kommunenes ansatte som har ansvar for omsorgen har kompetanse på sårbarhets-, og risikofaktorer knyttet til ekstremisme. De enslige mindreårige flyktningene må få gode råd for å bli gode samfunnsborgere. Beboere på asylmottak trenger informasjon om det norske lovverket og om det norske samfunnet for god integrering. Informasjonspakken er et mal-foredrag som inneholder informasjon om forskjellige kriminalitetsområder. Den gir gode råd om forebygging av radikalisering og voldelig ekstremisme. Også ansatte trenger basisinformasjon om sistnevnte tema. Utskifting av beboere og ansatte medfører at informasjonen må finne sted jevnlig etter behov.

Hvert asylmottak bør ha en fast kontaktperson i politiet som kan kontaktes ved bekymring. For å bygge tillit og etablere gode relasjoner må vi senke terskelen for å ta kontakt med politiet. Vi bør se på muligheten for å ha en et fast møtepunkt ved mottaket. Et mål bør være å ha faste folk som gjør dette for å skape tillit over tid. Mottaket bør kunne stille med tolk når politiet har avtalt møter.

Ansvar for utførelse: Det enkelte mottak, alle kommuner i Agder og Politiet

Tiltak 17

Opprette/videreføre lokale og regional dialogforum for religiøse ledere i Agder

Trossamfunn representerer en stor del av befolkningen og ansees som en viktig aktør i det forebyggende arbeidet i alle kommuner. Dialogforumet skal samarbeide om kriminalitetsforebyggende tiltak og hjelpe hverandre i oppgaven å skape et tryggere samfunn.

I dag har offentlige myndighetene faste møter med religiøse muslimske ledere i flere kommuner. I samarbeid med alle religiøse muslimske ledere i de øvrige kommunene starter vi opp et eget dialogforum i Agder.

Ansvar for gjennomføring: Religiøse muslimske ledere i Agder, Plattform, alle kommuner i Agder, Politiet

Tiltak 18

Religiøs veiledning av imam

Hvordan kan fremveksten av bokstavtro og radikale islam-tolkninger som sympatiserer og støtter voldelige ekstreme organisasjoner stoppes på et intellektuelt og teologisk plan? Plattform kan med hjelp fra samarbeidspartnere tilby religiøs veiledning. En arabisktalende muslimsk imam med erfaring på å veilede radikaliserte personer er koblet opp mot Plattform. Teologisk argumentasjon fra Koranen for å imøtegå ISIS hentes blant annet ifra boken Refuting ISIS.

Initiativtaker og ansvar for utførelse: Plattform

Innsatsområde 3.

Sikre tett og målrettet oppfølgning av ekstreme personer og miljøer

Tiltak 19

Vurderingsgruppe med fenomenkunnskap

Det er etablert en tverrfaglig vurderingsgruppe i Agder politidistrikt som møtes for å gå gjennom bekymringer som har blitt rapportert på radikalisering og voldelig ekstremisme. Her vurderes også andre der det foreligger bekymring om fremtidig og alvorlig vold. Vurderingsgruppen bistår med risikovurdering og anbefaling av tiltak.

Initiativtaker og ansvar for utførelse:
Politiet

Tiltak 20

Gjennomføre bekymrings-, og avklaringssamtaler, oppfølging av radikaliserte personer

Avklaringssamtale er en effektiv metode for å avklare hvorvidt det er reell grunn til bekymring. Bekymringssamtalen er mye benyttet av politiet i arbeidet med unge lovbrytere. De som skal ta avklaringssamtaler, bør ha et kompetansegrunnlag/godkjenning jfr. de som tar bekymringssamtaler Viktig for rettsikkerheten at økonomi ikke hindrer en i å ta samtaler der tolk er nødvendig. Oppfølging av ungdomsstraff og ungdomsoppfølging i samarbeid med ungdomskontaktene i konfliktrådet er viktig.

Initiativtaker og ansvar for utførelse:
Politiet, Konfliktrådet

Tiltak 21

Kjernegruppemøter

Den tverretatlige kjernegruppen er sentral for oppfølgning av bekymringer vedr barn/unge under 18 år.

Initiativtaker og ansvar for utførelse: Alle kommuner i Agder, Politiet

Tiltak 22

18 + Plattformmodellen - en tverrfaglig innsats

Kommunene og politiet har et svakere lovmessig grunnlag for å gripe inn forebyggende og oppsøkende når personer er over 18 år. Det baseres på samtykke og frivillighet. Tiltaket bør inkludere de som gjennomfører straff i institusjoner eller straff i samfunnet.

Personer som det er knyttet bekymring til er ofte over 18 år og kan ha tilleggs-utfordringer med rus, psykiatri, kriminalitet, og sympatier til ekstreme organisasjoner. Eksempel fra Oslo viser at ca. 70-80 % av bekymringsmeldingen til Oslo politidistrikt i perioden 2015-2017 dreier seg om unge og voksne over 18 år.

Arbeidet må skje gjennom det etablerte apparatet i kommunen, og det kreves ofte en tverrfaglig innsats. NAV, voksenopplæring, kriminalomsorgen, frivillige organisasjoner, trossamfunn m.fl. blir viktige samarbeidspartnere.

Plattform og RVTS kan kontaktes for rådgivning / veiledning. Plattform har etter kartlegging i alle kommuner oversikt over statlige, kommunale og frivillige aktører som kan være aktuell å samarbeide med og kan bistå med identifisering av samarbeidspartnere.

Et team bestående av lokalt politi (politikontakten) og den aktuelle kommune (rådmann eller SLT-koordinator) har et grunnleggende ansvar og involverer andre etter behov. De kan kalle inn andre statlige, kommunale eller frivillige aktører til et første møte som nettverksgruppe etter behov. I møtet avklares det hvem setter seg i førersetet og at det utarbeides en individuell plan.

Ansvar for utførelse: Alle kommuner i Agder, Politiet, NAV, Platform

Tiltak 23

Ut av ekstreme nettverk og miljøer

Det må legges vekt på å utvikle individuelle planer tilpasset den enkeltes behov, motivasjon og livssituasjon. Det avklares om det er behov for en nettverksgruppe/ansvarsgruppe/mentor, samt hvilken virksomhet som skal koordinere oppfølgningen.

Ansvar for utførelse: Alle kommuner i Agder, Politiet, Plattform

Tiltak 24

Mentorordning

Mentorering er et tiltak som primært har vært benyttet overfor unge gjengangere gjennom tett oppfølgning og støtte til unge lovbrytere. Mentorering skal også være et tiltak som kan tilbys 18+ gruppen.

Et eget tverretatlig konsultasjonsteam bør komme på plass. Plattform har utarbeidet et system for mentorering. Selve mentoreringen skal foregå i allerede eksisterende kanaler, der den enkelte kommune hvor personen bor har ansvaret Det vil være minstekrav som bør fylles i utvelgelsesprosessen av den som skal mentoreres. Eget søknadsskjema er utarbeidet. Mentorering bør kunne settes i verk før de er kommet for langt inn i «radikaliseringstunellen» dvs. før de når det inngripende nivå (rød sone).

Ansvar for utførelse: Alle kommuner i Agder, Politiet, Plattform.

Tiltak 25

Varsling og oppfølgning av fremmedkrigere

Vi følger nasjonale varslingsrutiner der PST varsler radikaliseringskontakten som deretter varsler rådmannen i den aktuelle kommune. Oppfølgning skjer i henhold til regionale ressurssentre om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS). Jfr. Regjeringens handlingsplan tiltak 23. Kommunene vil normalt også spille en sentral rolle i oppfølgingen.

Initiativtaker og ansvar for utførelse: Politiet, RVTS Sør og alle kommuner i Agder

Innsatsområde 4.

Sikre kunnskapsutvikling, kunnskapsoverføring, og forskning

Tiltak 26

Fremme forskning på feltet

Forskningen kan blant annet bidra med analyse, fenomenforståelse og følgeforskning. Kunnskapen bør lede ut i modeller, metoder og rapporter som kritisk evaluerer og styrker det forebyggende arbeidet. For å lykkes med dette er det en forutsetning at forskningen skjer tett på fenomenet og mekanismene en studerer, samtidig som forskningsetiske og metodiske krav ivaretas. Gjensidig tillitt og etterrettelighet er en forutsetning for å lykkes i dette arbeidet. I Plattform samarbeider forsker tett med politi, NAV og interkommunal rådgiver i felles kontorlandskap. Dette er med på å virkeliggjøre forskningens rolle og betydning i det forebyggende arbeidet. IMDI's FoU portefølje bør sees i sammenheng med dette.

Initiativtaker og ansvar for utførelse: ARKIVET freds- og menneskerettighetssenter, UIA, Agderforskning, Fylkeskommunen, lokale regionale, nasjonale og internasjonale virkemidler/finansieringsordninger

Tiltak 27

Medborgerskap – i samfunnsfagtimen

På etats-, og skolenivå legges det mye arbeid ned i å oppnå et trygt og inkluderende læringsmiljø gjennom en rekke tiltak. Oppgaven er å unngå at noen faller utenfor skolen og lykkes med å nå sine mål. I samarbeid med skoleetaten må vi se på muligheten for å kunne implementere et undervisningsopplegg i VG1/ VG2, forankret i kompetansemål for samfunnsfag. Om mulig å innføre dette enda tidligere på ungdomsskolen i 8. klassetrinn. Faget medborgerskap og demokratisk dannelse vil kunne forberede de unge til deltagelse, medansvar, rettigheter og plikter i et demokratisk samfunn. Motvirke mobbing, polarisering, hatkriminalitet, radikalisering og ekstremisme. Nettvett: Styrke barn og unges kritiske sans ved bruk av sosiale medier. Rollespillet «Sikkerhetsrådet» om FN-sambandet region Sør tilbyr passer godt inn i denne sammenheng.

Etter modell i Oslo bør vi vurdere om vi i Agder kunne få på plass «Dialogpilotene».

Ansvar for utførelse: Alle kommuner i Agder, fylkeskommunene, Plattform, UiA

Tiltak 28

Kurs for ledere av tros- og livssynsamfunn på Sørlandet

Tro- og livssynsamfunn kan for enkelte være et sted man søker trygghet og forutsigbarhet i en tid preget av usikkerhet og forandring. For mange kan dette ha stor verdi. Samtidig har lederne et særskilt ansvar for å forebygge negative utilsiktede virkninger av at mennesker søker sammen innen rammene av felles tro eller livssyn. Historien har vist at frykt og usikkerhet kan føre til økt stigmatisering og fremmedfrykt i samfunnet, i retning av en oss-dem og dermed polarisering. Lederne må ha kunnskap, verdier og holdninger som kan forebygge dette. Stikkordene dialog, menneskerettigheter, medborgerskap, samt demokratiske grunnverdier som menneskeverd og toleranse, blir da viktige element i kommunikasjonen internt og eksternt med omgivelsene. Medietrening vil også være en del av opplegget.

Målet er å øke lederes tolkningskompetanse for å gjøre tro- og livssynssamfunnet bedre i stand til å gå inn i vår tid, som aktive medborgere. Ved å ha fokus på felles demokratiske grunnverdier, skal kurset bidra til kunnskap, dialog og kommunikasjon på tvers.

Kurset vil også inneholde et mediatreningskurs med utgangspunkt i tidligere erfaringer. Et tiltak som kan bidra til å redusere fremmedfrykt i befolkningen generelt.

Initiativtaker og ansvar for utførelse: Universitet i Agder, Forum for Tro og livssyn, Plattform

Tiltak 29

Delta i samfunnsdebatter – bruke media aktivt

Å tørre å sette vanskelige temaer på dagsorden og delta i samfunnsdebatter åpent for publikum. Formidle kunnskap om sentrale temaer ved bruk av media. Større kunnskap hos et bredere publikum vil kunne redusere fremmedfrykt. Gjøre strategiplanen kjent for publikum generelt for å skape trygghet at mange utfordringer blir tatt hånd om og forebyggende initiativer pågår.

Plattform ønsker å satse på deltagelse på den årlige samlingen til samfunnsdebatt under Arendalsuka. Der inviterer Platform viktige samarbeidspartnere til årlig sosial samling i Arendal etter debatten for relasjonsbygging.

Fortsette samarbeid med Kilden Teater og Konserthus. Når viktige samfunnsspørsmål reises i teaterstykker å se på muligheten for debatt i tilknytning til forestilling.

Initiativtaker og ansvar for utførelse:
Plattform, Politiet

Tiltak 30

Fortid – Nåtid – Fremtid i samarbeid med ARKIVET freds- og menneskerettighets-senter - 4000 skoleelever

Mer enn 4000 elever besøker ARKIVET freds- og menneskerettighetssenter årlig. Formidlere ved ARKIVET freds- og menneskerettighetssenter har i løpet av året ansvar for omvisning av skoleelever i den historiske bygningen Arkivet. Historieformidling av hva som skjedde under siste verdenskrig med omvisning i Gestapo-kjelleren inngår i besøket. ARKIVET freds- og menneskerettighetssenter har som slagord «Større rom for menneskeverd». Viktigheten av å lære av historien er bakgrunn for at det vurderes lagt til en avsluttende del hvor dagens utfordringer knyttet til hatkriminalitet, radikalisering og voldelig ekstremisme også vil få en plass i undervisningen.

Initiativtaker og ansvar for utførelse:
ARKIVET freds- og menneskerettighets-senter, Plattform, Utdanningssektoren

Tiltak 31

Næringslivet

Det er et samfunnsansvar å forebygge radikalisering og det er ønskelig å knytte nærmere kontakt med næringslivet i det forebyggende arbeidet på dette feltet. Politiet har nå ansatt en egen næringslivs-kontakt.

Initiativtaker og ansvar for utførelse:
Politiet

Tiltak 32

Internasjonalt samarbeid

Plattform ønsker i samarbeid med kommunene og politiet å styrke det internasjonale samarbeidet. I første rekke ser vi til hva som gjøres i andre nordiske land.

Initiativtaker og ansvar for utførelse:
Plattform

Henvisninger

- Regjeringens handlingsplan mot radikalisering og voldelig ekstremisme (10. juni 2014)
- Barne- og familiedepartementet (2016): regjeringens strategi mot hatefulle utringer 2016-2020
- Justis og beredskapsdepartementet (2014): handlingsplan mot radikalisering og voldelig ekstremisme
- Institutt for samfunnsforskning (17/2016): Hatefulle ytringer på internett. Omfang, forebygging og juridiske grenser
- Likestillings- og diskrimineringsombudet (2015): hatytringer og hatkriminalitet
- NIBR (12/2016): Forebygging av radikalisering og voldelig ekstremisme- Hva er kommunens rolle?
- Nordic Council og Ministers (2017): The Nordic Safe Cities Guide. Insight, Inspiration and best practise for your city PST Forskningsprosjekt på fremmedkrigere, 2016.)
- PST (2016): Forskningsprosjekt på fremmedkrigere
- PST (2019): Trusselvurdering 2018
- PST (2017): Rapport om soloaktører
- Radicalisation Awareness Netwoek (RAN 2017): Responses to returnees: foreign terrorists fighters and their families.
- Regionplan Agder 2030
- Plan for Likestilling, inkludering og mangfold med tiltaksplan (LIM plan) hvem og når?
- Plan for kriminalitetforebygging.
- Senter for forskning på sivile samfunn og frivillig sektor (2017): Trossamfunn som en arena for forebygging av radikalisering og voldelig ekstremisme.
- Bærum kommune: Foreldreveilederen
- Manglerud og Stovner politistasjon: Trygghetsprogram
- Radikalisering Fenomen og Forebygging, Ellen Reiss, Linda Noor Minotenk
- Forskning Soloaktører – Paul Gill

Sammen om forebygging av voldelig ekstremisme, hatkriminalitet og polarisering

30 kommuner i Agder
Agder fylkeskommune
Fylkesmannen i Agder
KS
IMDI
UDI
NAV
Kriminalomsorgen
Universitetet i Agder
RVTS Sør
Agder Politidistrikt
Kilden Teater og Konserthus
Konfliktrådet i Agder
Forum for Tro og livssyn
Muslimsk Union i Agder
Kvinesdal Islamsk Kulturforening
Muslimsk råd i Agder
Det Muslimske Kultursenteret Arendal
Det Muslimske Kultursenteret Grimstad
Farsund Islamsk Kultursenter
Batteriet - Kirkens Bymisjon
Flyktningtjenesten
Røde Kors
Stiftelsen Flexid
FN-sambandet
LUNAR
KUP Kirkens Ungdomsprosjekt
Plattform
ARKIVET freds- og menneskerettighets-senter
Forum for Integrering og dialog i Agder
Den Albanske Euro-Atlantiske Lobby
10 sterke kvinner
Ungdomsorganisasjoner Arendal
City Changers
Lindesnes Fyrmuseum
NHO Agder
Familievernkontoret

Strategi for forebygging av voldelig ekstremisme, hatkriminalitet og polarisering. Med vedlagt tiltaksmeny

2019 – 2025